

การวิเคราะห์ความแตกต่างทางพื้นที่กามเศรษฐีสังคมของภาคเหนือ
ในปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528

นางสาวลักก้า เหลืองวัฒนาภิก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากำหนดหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภูมิศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

ISBN 974-576-251-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016024

I 175 18183

ANALYSIS OF SPATIAL VARIATION IN SOCIO-ECONOMIC
ASPECTS OF THE NORTHERN REGION
IN 1981 AND 1985

Miss Ladda Luengwattanakij

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Geography
Graduate School
Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-576-251-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ความแตกต่างทางพื้นที่ที่งานเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือ
ในปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528

โดย นางสาวลลิตา เหลืองวัฒนากิจ

ภาควิชา รัฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ศรีสอาก ทั้งประเสริฐ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....*ศรีสอาก*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*ฉัตรชัย*.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร)

.....*ศรีสอาก*.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ศรีสอาก ทั้งประเสริฐ)

.....*ไพฑูริย์*.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ไพฑูริย์ พงศ์บุกร)

.....*เนตรนภี*.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์เนตรนภี นาควัชระ)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ศรีสอาด ทั้งประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ใช้เวลา
ให้คำแนะนำ ปรึกษา และให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.มิลินทร์ สำเภาเงิน ที่ให้คำปรึกษาค้นสถิติและคอมพิวเตอร์
ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภูมิศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการทำ
วิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคุณคุณกฤษณี พิทักษ์ชัยธรรม ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล
คุณฉัตรละออ อ่อนละมุล ที่ให้ความอนุเคราะห์หาค้นการพิมพ์และคุณรัตนา พูลจันทร์ที่ให้คำแนะนำ
และให้กำลังใจกับผู้วิจัยตลอดมา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ความห่วงใยและสนับสนุนผู้วิจัย
ในทุก ๆ ด้านตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

ลัดดา เหลืองวัฒนาภิจ

สถิติ เหลืองวิวัฒนาภิก : การวิเคราะห์ความแตกต่างทางพื้นที่ด้านเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือ ใน ปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528 (ANALYSIS OF SPATIAL VARIATION IN SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF THE NORTHERN REGION IN 1981 AND 1985)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ศรีล่ออาด ตั้งประเสริฐ, 124 หน้า.

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบความแตกต่างทางพื้นที่ด้านเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือ ในปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528 พร้อมทั้งเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางพื้นที่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีสมมุติฐานของการวิจัยว่า "การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ของตัวแปรเศรษฐกิจสังคม" ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษารูปแบบทางพื้นที่ของสภาพเศรษฐกิจสังคมมี 33 ตัวแปร ตัวแปรเหล่านี้ได้จากข้อมูลระดับจังหวัด วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลปี 2524 รูปแบบทางพื้นที่ขององค์ประกอบสะท้อนให้เห็นถึงผลของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ซึ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดังปรากฏว่าองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากสามารถอธิบายความแปรปรวนสูงสุด นอกจากนี้การวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างจังหวัดในภาคเหนือในด้านการพัฒนาเมือง การพัฒนาเกษตรกรรมและบริการสาธารณสุข

การวิเคราะห์ข้อมูลปี 2528 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ดังจะเห็นว่าในปีนี้อัตราการพัฒนาด้านการคมนาคมมีความสำคัญสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายการพัฒนาเมืองหลัก จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งตามแผนฯ สดให้เป็นเมืองหลักมีค่าคะแนนตัวประกอบสูงเด่นเป็นพิเศษต่างจากค่าคะแนนที่สูงเป็นอันดับสองคือค่าคะแนนของจังหวัดนครสวรรค์เป็นอันมาก นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรม การศึกษาและบริการของแพทย์ บริการสาธารณสุข และการพัฒนาพืชไร่ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ปี 2524 กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางพื้นที่ด้านเศรษฐกิจสังคมในภาคเหนือได้เกิดขึ้นจริงและมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5

ภาควิชา ภูมิศาสตร์
สาขาวิชา ภูมิศาสตร์
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิสิต ดินฯ 16/24/วณ/ม.6
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศรีล่ออาด ตั้งประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ง
สารบัญแผนภาพและแผนภูมิ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 สมมุติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	4
2. แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ.....	5
2.2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1-5	6

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 นโยบายการพัฒนากาคนเหนือ.....	8
2.3.1 นโยบายการพัฒนาเมืองหลัก.....	8
2.3.2 นโยบายการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดกาคนเหนือ ตอนบน.....	9
2.4 การวิเคราะห์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	9
2.5 หน่วยทางพื้นที่ซึ่งใช้ในการศึกษา.....	12
2.6 งานวิจัยด้านการวิเคราะห์รูปแบบความแตกต่างทางพื้นที่	13
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
3.1 การคัดเลือกตัวแปร.....	17
3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก.....	19
3.3 พิจารณาความแตกต่างทางพื้นที่ในปี พ.ศ. 2524.....	20
3.4 พิจารณาความแตกต่างทางพื้นที่ในปี พ.ศ. 2528.....	20
3.5 พิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ระหว่างปี พ.ศ. 2524 และ ปี พ.ศ. 2528.....	20
4. พื้นที่ศึกษา.....	21
4.1 สภาพทางภูมิศาสตร์.....	21
4.2 การใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน.....	25
4.3 ลักษณะของชุมชนเมือง.....	28
4.4 สภาพเศรษฐกิจ.....	30
4.5 โครงสร้างทางสังคม.....	35
4.6 โครงสร้างกานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ.....	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. ผลการวิจัย.....	44
5.1 รูปแบบทางพื้นที่ของสภาพเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือ เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4.....	44
5.1.1 โครงสร้างพื้นฐาน.....	44
5.1.2 การพัฒนาเมือง.....	48
5.1.3 การพัฒนาเกษตรกรรม.....	52
5.1.4 บริการสาธารณสุข.....	56
5.2 รูปแบบทางพื้นที่ของสภาพเศรษฐกิจสังคมของภาคเหนือ ปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5.....	59
5.2.1 การพัฒนาเมือง.....	59
5.2.2 การพัฒนาอุตสาหกรรม.....	65
5.2.3 การศึกษาและบริการของแพทย์.....	68
5.2.4 บริการสาธารณสุข.....	71
5.2.5 การพัฒนาพืชไร่.....	74
5.3 สรุป: ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ของ ตัวแปรเศรษฐกิจสังคม.....	77
5.3.1 การเปลี่ยนแปลงของสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม.....	77
5.3.2 การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางพื้นที่ทาง เศรษฐกิจสังคม.....	78
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	81
6.1 ผลการวิจัย.....	81
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก ก.	90
ภาคผนวก ข.	99
ภาคผนวก ค.	104
ภาคผนวก ง.	111
ภาคผนวก จ.	121
ประวัติผู้เขียน.....	124

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

2.1	รายได้เฉลี่ยต่อหัวและสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2515 และ พ.ศ. 2519.....	7
4.1	ลักษณะการถือครองที่ดินระดับภาค พ.ศ. 2524.....	26
4.2	ลักษณะการถือครองที่ดินระดับจังหวัดของภาคเหนือ พ.ศ. 2524	27
4.3	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมและร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมตามสาขาเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2528.....	31
4.4	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2528....	32
4.5	รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรภาคเหนือ พ.ศ. 2528.....	34
4.6	จำนวนโรงเรียน จำนวนครู จำนวนนักเรียน และสัดส่วนครูต่อนักเรียนรายจังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2526.....	37
4.7	บริการด้านสาธารณสุขในภาคเหนือ พ.ศ. 2528.....	39
4.8	จำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในภาคเหนือ พ.ศ. 2528.....	40
4.9	สัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าและน้ำสะอาด พ.ศ. 2528.....	42
4.10	ความยาวถนนและความหนาแน่นถนนต่อพื้นที่ไร่ประโยชน์ พ.ศ. 2528.....	43
5.1	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน.....	45
5.2	ค่าตัวแปรด้านโครงสร้างพื้นฐาน พ.ศ. 2524.....	47
5.3	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการพัฒนาเมือง.....	48
5.4	ค่าตัวแปรด้านการพัฒนาเมือง พ.ศ. 2524.....	50

สารบัญตาราง (ต่อ).

ตารางที่

หน้า

5.5	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการพัฒนาเกษตรกรรม.....	52
5.6	ค่าตัวแปรค่านเกษตรกรรม พ.ศ. 2524.....	55
5.7	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบบริการสาธารณสุข.....	56
5.8	ค่าตัวแปรค่านบริการสาธารณสุข พ.ศ. 2524.....	58
5.9	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการพัฒนาเมือง.....	60
5.10	ค่าตัวแปรค่านการพัฒนาเมือง พ.ศ. 2528.....	63
5.11	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการพัฒนาอุตสาหกรรม.....	65
5.12	ค่าตัวแปรค่านการพัฒนาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2528.....	67
5.13	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการศึกษาและบริการของแพทย์	68
5.14	ค่าตัวแปรค่านการศึกษาและบริการของแพทย์ พ.ศ. 2528	70
5.15	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบบริการสาธารณสุข.....	71
5.16	ค่าตัวแปรค่านบริการสาธารณสุข พ.ศ. 2528.....	73
5.17	ค่าน้ำหนักตัวแปรตัวประกอบการพัฒนาพืชไร่.....	74
5.18	ค่าตัวแปรค่านการพัฒนาพืชไร่ พ.ศ. 2528.....	76

สารบัญแนบที่

แนบที่

หน้า

4.1	เขตการปกครองภาคเหนือ.....	22
4.2	ลักษณะภูมิประเทศ.....	23
5.1	เปรียบเทียบระดับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของภาคเหนือ พ.ศ. 2524.....	51
5.2	เปรียบเทียบระดับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของภาคเหนือ พ.ศ. 2528.....	64

สารบัญแผนภาพและแผนภูมิ

หน้า

แผนภาพ

- 2.1 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจ..... 10

แผนภูมิ

- 5.1 ลำดับของเมือง—ค่าคะแนนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2524 62
- 5.2 ลำดับของเมือง—ค่าคะแนนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2528 62